تمام اجزاء ادارات آن باید اصلاحات کنند که مردم بتوانند زندگانی کنند و در باب وزارت‌مالیه بنده هیچیك از وزارت خانه ها رانگفتم باید بست یا اینکه این اداره را باید بست و بکلی موقوف کرد گفتم که میتوان تشکیل بعضی از اداراتی‌که فعلا لزومی ندارد بتأخیر انداخت و هر قدربتوانند پول تهیه کنید بایدبقشون بدهید و قشون بولایات بفرستید که آسایش عمومیه را فراهم نمایند بنده این حرف را نزدم و هیچوقت بر خلاف‌این نبودم که باید امنیت نباشد یا اینکه حکومت‌ملوك الطوایفی باشد.

سلیمان میرزا — بنده باز پیشنهاد می‌کنم که اگر عده‌برای‌اخذ رای کافی نیست‌و باید معطل شویم دستور قسمت دیگری هم دارد که رای لازم نداردواین گفتگو ها هم غالب‌خارج ازموضوع‌است.

نایب‌رئیس — چون عده کافی نخواهدبود برای اخذ رای پس در این صورت آقای آدینه محمدخان یك پیشنهادی کرده اند که میخوانیم و بعد اگر عده برای اخذ رای کافی شد باز شروع بمذاکرات می کنیم ورای میگیریم والا داخل‌جزء دیگردستورمیشویم.

(شروع‌بشور در بقیه لایحه قانون ثبت‌اسناد شده مواد ۱۲۰ و ۱۲۱ و ۱۲۲ و ۱۲۳ و ۱۲۴ از فصل هشتم لایحه وزیر مطابق مواد ۵۶ و ۵۷ و ۵۸ و ۵۹ و ۶۰ راپورت کمیسیون قرائت شد مذاکرات لازمه و شور اول در آن بعمل آمد. در ضمن شور در فصل دهم راجع باشخاصیکه بثبت رساندن اسناد را دراداره ثبت مطلعند آقای مشیرالدوله‌اظهار نمودکه‌چون کلیه‌این قانون‌اختیاری است یعنی اسناد را در این‌اداره‌ثبت نمودن‌اجباری نیست اگر این فصل را جزء آن نکنیم بهتر است برای‌این که اجباری نمی شود و مردم بهتر بفوائد آن بر می‌خورند وازروی رضاو رغبت اسناد خودشانرا میاورند ثبت می کنند و گر اجباری کنیم این یك مالیاتی می شود و مردم هم شاید آنطوریکه‌باید اقبال نکنند باین جهت بنده‌پیشنهاد می کنم‌که این فصل بکلی از این قانون حذف و برداشته‌شود آقای‌شیخ‌ابراهیم زنجانی‌مخبر کمیسیون اظهارات ایشانرا تائید نموده تقاضا نمود که این فصل بکلی حذف شود باین جهت شروع بشور در سایر مواد از فصل ۱۱ و ۱۲ گردید مواد ۱۳۰ و ۱۳۱ و۱۳۲ لایحه‌وزیر مطابق ماده ۶۴راپورت کمیسیون و نیز مواد ۱۳۳ و ۱۳۴ و ۱۳۵ و ۱۳۶ آن مطابق مواد ۶۷ و ۶۸ و ۶۹ و ۷۰ راپورت با ماده الحاقیه ۷۱ که آخر قانون است قرائت و نیز مذاکرات لازمه و شور اول در آن بعمل آمد پس از آن‌صورت تعرفه از قرارپیشنهاد وزیر قرائت‌شد.)

آقاشیخ‌ابراهیم - این صورت تعرفه خیلی ناقص است و خیلی مذاکرات‌لازم دارد بواسطه‌این که از برای اظهارات از برای قطع نامها و غیره چیزی در آن ذکر شده این‌باید بکمیسیون‌رجوع شود که در آن نظریات شده ثانیاً بمجلس بیاید (بعضی اظهار نمودند که مناسب این‌کار کمیسیون قوانین مالیه است باین واسطه رجوع شد که با ملاحظات کمیسیون عدلیه و قوانین مالیه بمجلس پیشنهاد شود.)

نایب‌رئیس - دستور جلسه آتیه‌بقیه‌دستور امروز خواهد بود آقای وکیل التجار در موقع خواندن دستور اجازه‌خواسته بودند که یك‌توضیحی در خصوص راپورت کمیسیون تفتیش مالیه بدهند و آقای رئیس یك یادداشتی کرده اند که ممکن‌است در آخرمجلس اجازه‌داده شود باین جهت‌می‌توانند اگر توضیحاتی دارند حالا خودشان بفرمایند.

وکیل‌التجار — عرض میکنم در مسئله تفتیش که پریروز راپورت مختصری خوانده‌شدیکی دو نکته است که تا معلوم نشود تکلیف کمیسیون معلوم نخواهد شد و نمی‌تواند کار بکند یکی از آنها این است که حالا بنده ترتیب محاسبات وغیر ذالك را عرض نمیکنم که دفاتر محاسبات صحیح است یا صحیح نیست ولی مختصراً عرض‌می کنم که اغلب حسابها هیچ در دفتر ثبت نشده است حتی بعضی معاملات و حسابها ئیکه از اول دولت جدید در خود مرکز شده است در دفتر نیست و یکی دیگر می‌خواهیم‌بدانم پس ازآنکه ما داخل‌تفتیش شدیم وراپورت تفتیش‌خودمانرا دادیم نتیجه‌خواهد بخشید یا خیر بنده می‌ترسم که بعد از زحمات و اشکالاتی که وارد می‌شود برای ما بالاخره هیچ نتیجه حاصل نشود برای اینکه اشتباهاتیکه از اول دولت جدید شده است و آن اشتباهات یا خطا یا عمد این چیزهائی است که شده است مثلا حقوق بیکی تومانی یکقران داده شده است و بیکی ۵ هزار داده‌اند از همین قبیل اشتباه کاریهائی که می کردند میخواهم بدانم پس از آنکه اینها را معلوم و مدلل کردیم و ثابت شد تقلبات آنها آن وقت تکلیف مجازات آنها را تعیین خواهند کرد و نتیجه خواهند برد یا اینکه غیراز اینکه مدتی‌وقت تلف کرده باشیم و یك عده را با خودمان طرف کرده باشیم‌هیچ نتیجه نخواهیم برد درصورتی که تمام جزئیات تفتیش راجع بهمین مسئله می‌شود که اگر مجلس شورای ملی جداً نتیجه این زحمات را بالاخره خواهد گرفت که اگر پولی بغیر مصرف داده شده است مؤاخذه خواهند کرد و عین پول‌را خواهند گرفت آنوقت ممکن است کمیسیون تفتیش زحمات خودش را بکشد و نتیجه اش را ببرد در این صورت امیدواریم که خیلی فائده داشته‌باشد و اگرنتیجه نگیریم بلکه‌اسباب این‌بشود که مثل‌سابق مورد تعرضات‌بشویم وبازیك جمعی اسباب‌رنجششان بشود و بگویند که چرااین زحمات‌را کشیدیم‌ثمری نداردواین یك‌مسئله‌ایست‌مسئله‌دیگر درباب‌خیلی‌محاسبات دیگر گمان می کنم‌خیلی کاراست و بنده‌یکقدری‌هم از کمیسیون سابق دفاع میکنم که علت اینکه اول بشعبه اعانه وارد شدنداین بود که وقتیکه اینها وارد شدند و تفتیش کردند دیدند که اول پولی که وارد وزارت مالیه شده بود پول اعانه بود این‌بود که اول بآنجا رجوع کردند خیلی محاسبات دیگر هست که ما وقتی‌که رجوع میکنیم می‌بینیم در دفتر ثبت شده است واگر این یك‌رشته اداره‌باشد البته تکلیف ماست‌که برویم تفتیش خودمان را بکنیم ولی‌بنده‌یکی‌ازنمایندگان‌هستم‌نمی‌توانم‌قبول کنم‌که یکنفر یا دو نفر از نمایندگان‌یك اداره مالیه را اداره کند یااینکه یك شعبه مالیه رااداره کند و از یك‌طرف‌هم نماینده مجلس باشد وبنده خیلی تمجید میکنم آقای صدیق حضرت‌را که‌باآن که مداخله نداشتند چون اداره کار داشته استعفا دادند و اینجا جداً تکلیف میکنم بمجلس شورای ملی و آن روز هم استدعاکردم که این ترتیب را خاتمه بدهند یکی از نکات کار های ما این است که در حرفهای خودمان هیچ اهمیت نمی دهیم هر قدرحرف مهم زده شود مهمل میگذاریم‌وعقب اوگرفته نمی‌شود بنده نمیگویم هیچ نماینده نرود بوزارت‌خانه برود ولی برای کاری که خودش دارد نه اینکه مداخله کند در امور یك وزارتخانه و الا یکنفر نبایدهم وکیل باشد وهم یك‌رشته یادورشته یا پنج رشته کار وزارت خانه ها را اداره کندوهر کس این حال را دارد وبنده خدماتش راهم‌خیلی تمجید میکنم ولی این خدمت‌را کسی قبول میکند که وکالت نداشته باشد واگر هم وکیل است از وکالت استعفا بدهد برود رسماً بنده این را تقاضا میکنم و میگویم‌هر کس می‌خواهددرادارات وزارت خانه ها مداخله نماید یا از وکالت استعفا بدهد یا ازآن کارهائیکه دارد استعفا کند.

نایب‌رئیس — فرمایشات آقای‌وکیل‌التجار صحیح است و فقط باید گفت مادامیکه استعفا نامه آقای صدیق‌حضرت خوانده نشده نمی‌توان ایشان را مستعفی دانست (مجلس یکساعت ازشب گذشته ختم گردید.)

جلسه۱۶۶

صورت مشروح روزیکشنبه ۲۶ شهرشوال‌المکرم۱۳۲۸

مجلس دوساعت قبل‌از غروب آفتاب‌درتحت ریاست آقای ذکاءالملك تشکیل‌شد.

صورت مجلس روزشنبه (۲۵) رامعاضدالملك قرائت نمودند.

غائبین جلسه قبل: آقایان قوام الاسلام. نوبری. حاجی میرزا آقا. صدیق‌حضرت. آقاسید محمدرضا. آقا سید علی آقا بدون اجازه. آقا مشیرالدوله باعذر. آقای‌کزازی با اجازه غائب بودند آقایان سرداراسعد. صنیع‌الدوله. آقاشیخ محمد حسین‌یزدی. معتمدالتجار. معین‌الرعایا. دهخدا بوقت مقرره حاضرنشده اند. آقایان حاج مصدق‌الممالك. حاج میرزا زین‌العابدین‌مریض‌بودند

رئیس — درباب‌صورت مجلس‌اگرملاحظه هست‌بفرمائید.

وکیل‌التجار - بنده میخواستم عرض کنم که عرایض‌بنده دیروز فقط تقاضای همراهی نبود بنده عرض کردم که مجلس جداً باید اظهارهمراهی کند که بعداز تفتیش وقتی که معلوم شد کسی در

اداره خلافی کرده باشد مجازات داده شود و علاوه هم عرض کردم که نماینده که در ادارات خدمت می‌نماید یاباید ازعضویت مجلس مقدس شورایملی استعفا بدهدیا اینکه از آن کارهائیکه‌دارداستعفا نماید صریحاً دیروز عرض کردم که باید مجلس شورایملی ،اینکار خاتمه بدهد وهیچ‌ابداً درصورت مجلس نوشته نشده است .

عزالملك — آقای وکیل‌التجار میفرماید کسانی‌که‌دروزارت‌خانه‌هاکار دارند خوبست یا از نمایندگی مجلس استعفا بدهند یااینکه ازکار آن اداره استعفا بدهند وباینطور شاید خود وکلا هم بر ایشان مشتبه شود وگمان کنند که چهل‌نفر از وکلا دروزارت خانها کار دارند خوبست اسم ببرند که رفع این توهم بشودو آنها هم تکلیفشان را بدانند که اگر دروزارت خانها کار دارندو بایددر آنجا کاربکنند ازنمایندگی استعفا بدهندیا اینکه اگر درادارات کاری ندارند دفاع نمایند

کاشف — این مذاکراتی که آقایان میفرمایند بنظر بنده راجع‌بشخص وکیل‌الرعایااست وگمان نمیکنم که مقصود کس دیگر باشد برای اینکه غیراز ایشان را بنده‌سراغ‌ندارم که هم عضو مجلس باشدوهم در وزارت خانها کار داشته باشد و اگر غیر ازایشان‌راسراغ دارند بفرمایند که ما مسبوق شویم .

رئیس-دیروز درباب‌مطلبی که دراو مذاکره کردیم راجع بدو هزار تومان اعتباری بود که معاون وزارت اوقاف خواسته بودند برای اداره اوقاف مذاکره زیاد شد ولی چون بالاخره عده برای اخذ رأی کافی نبود رأی گرفته‌نشد و حالا چون مذاکرات در آن باب زیاد شده است .

ثانیاً داخل درمذاکرات آن نمیشویم [جمعی اظهار کردند مذاکره دراینخصوص دیروز کافی نشد وهرچه مذاکره شد خارج از موضوع بود)

رئیس- دیگرداخل‌درمذاکره‌نمیشویم رأی میگیریم بااوراق یاردمی کنند باقبول هر کس‌اعتقاد ندارد ردمیکند برای یك‌مسئله مختصری ازیکروز بیشتر وقت‌مجلس‌رانمی‌شود صرف کنیم

آقاحاج شیخ‌الرئیس- میخواستم‌ازمعاون وزارت علوم وفوائد عامه یااز مخبر استکشاف کنم که آیا در مقابل این‌پولی که حالادولت برای این اداره میدهد یعنی اگر مجلس تصویب کند تصورمنفعتی هم شده است برای دولت یعنی بعد از آنی که این اداره اوقاف خیلی مرتب نشد برای آینده فایده‌خواهد داشت یاخیر یعنی‌بعداز که‌این اداره مرتب شود که‌انشاءالله اسباب این بشود که‌هروقتی بمصرف خودصرف شود که‌حالاضرراورا متحمل شویم چونکه بنده نمیدانم رأی نخواهم داد وآیا در آینده هیچ درآمدی و انتفاعی برای دولت ملاحظه شده است که‌دراینموضوع صرف شود یاخیر چونکه بنده اینمطلب را تاندانم رأی نخواهم‌داد .

معاون— این‌سئوالی‌راکه‌فرمودند بنده‌الساعه چه جواب عرض کنم اینکه تصور میفرمایند که‌اداره اوقاف بعداز اینهم فایده نخواهد داشت اینطورنیست البته اسبابهائیکه برای پیشرفت اداره‌اوقاف لازم‌است تهیه شود فایده خواهد داشت ـ فایده اداره اوقاف برحسب دستور العملهائیکه از طرف مجلس مقدس ده شده است و البته‌اگر برحسب آن اختیارات‌این اداره اقدام بکند فایده خواهد داشت ولی فایده هم بر دوقسم است یکی آنست که مستقیماً راجع‌بدولت باشد البته امروز این‌فایده‌را ندارد اگر فایده که‌راجع بعموم ونظم اداره مملکت وکارهای عامه است البته در ضمن تشکیل این اداره آن فواید خواهد داشت‌و اگر بهمان ترتیبی که گفته شده و نوشته شده است عمل شود شاید برای مردم فوائد زیاد داشته باشد و اطمینان میدهم که هرساعتی که‌این اداره آنطوریکه دائر شود اداره شد البته همانطوریکه عرض کردم فوایدش خیلی است‌ولی اینکه‌الساعه که این‌دوهزار تومان را خواسته‌ایم یافردا باذاء آن‌یك فایده داشته باشد این را بنده نمیتوانم تا یکماه‌دیگرش‌عرض کنم که فایده خواهد داشت واینمبلغ که خواسته‌شده‌است فعلا برای این است که این اداره باقی باشد تا کم کم آنچیزهائیکه لازم است فراهم شودو شعبات آن‌بولایات کشیده‌شودبعدازاینکه‌مرتب‌شدو آنطوریکه باید اداره شود اداره شد ومعنی‌اداره از اوحاصل‌شد البته آن فوائد یکه از او منتظریم خواهیم دید و حالا آقایان چون رأی خواهند داد بنده‌ایندو کلمه‌را لازم میدانم عرض کنم که این رائی که‌میدهیدعبارت از این خواهد بود که‌این اداره باشد یا نباشد اگر رأی ندهید از فردا بکلی این‌اعضائی که شش هفتماه است مجانی‌برای دولت کار کرده‌اندمتفرق‌خواهندشد برای اینکه کسانی که۷ماه‌بامیدحقوق‌خدمت کرده‌اند وحتی دردوماه آخر بنده آنها را بوعده‌و وعید نگاه داشته‌ام وهرساعتی که مأیوس شوند از اینکه‌بآنها همراهی نخواهدشدبکلی‌مأیوس میشوند ودیگر حاضر نخواهندشد دیگر بسته برای مجلس‌است هرطوریکه مقتضی می‌دانند اختیار دارند و در هرصورت‌چنانچه نمی‌خواهند این داره باشد برای این چند ماهه که حاضر بوده‌اندبایدچیزی منظوربشود که‌بایشان‌بدهند.

عزالملك-بطوریکه‌دیروزعرض کردم‌ودراین خصوص‌اظهارعقیده‌نکرده‌ام‌وحالاهم‌اظهارعقیده‌نمی کنم که تصویب‌شودیانشودولی‌عرض‌می کنم‌دریك‌جلسه که بنده بودم کمیسیون بودجه‌تقریباًبا کثریت ۱۵ ـ ۱۶ نفر این لایحه رد شد و بعد از آن که در جلسه رد شد و دیگر کمیسیون حق نداشت که‌ثانیا آنرا مطرح مذاکره قرار بدهد و تصویب نماید و حالا اگر میخواهید رأی بگیرید بعقیده بنده باید برای اولی کمیسیون رأی بگیرید

رئیس — آنچه اینجانوشته شده است‌دیگر ماتکلیفی‌غیرازآن ندارم‌برای‌اینکه‌ما می‌بینیم که‌یك راپرتی آمده است و دیروزهم اینجامدتی‌درآن‌باب مذاکره کرده ایم حالا رأی میگیریم چنانچه این اعتبار را تصویب می کنند که داده میشود والا رد میشود کسانیکه موافقند باین راپورت که این اعتبار داده شود ورقه‌سفید بیاندازند (اوراق رأی اخذشده آقای حاجی‌میرزا رضاخان استخراج نموده نتیجه بقرار ذیل اعلام شد .)

معاضد الملك — عده حضار (۷۴) ورقه سفید [۳۵] ورقه آبی [۲۴] امتناع [۱۵] کسانیکه تصویب کرده‌اند — معززالملك — دکتر امیرخان — لسان الحکماء — بهجت — آقا میرزا داودخان . کاشف . حاجی فاتح الملك فهیم الملك . ذکاء الملك . آقا سید جلیل . منتصرالسلطان. آقا میرزا ابراهیمخان . ابوالقاسم میرزا . آقا میرزا احمدصدر العلماء . تربیت . آقا شیخ‌مهدی . هاشم‌میرزا . آقاشیخ غلامحسین حاجی سید ابراهیم . آقامیرزا مرتضی قلی‌خان . دکتر علی خان . حاج میرزا رضاخان . مؤتمن الملك . سلیمان میرزا ـ آقا شیخ‌ابراهیم . وحید الملك . معین الرعایا . حسنعلی خان . اردبیلی معتمد التجار . ضیاء الممالك. حاجی سیدنصرالله آقا شیخ‌رضا

کسانیکه‌رد کرده‌اند- ادیب‌التجار . وکیل‌التجار حاج‌آقا . ممتازالدوله . عزالملك . متین‌السلطنه ناصر الاسلام . حاج میرزا زین العابدین فمی . معاضدالسلطنه . حاج محمد کریمخان . آقا سید محمد باقر . ادیب . حاج شیخ‌علی . آقای شیخ علی شیرازی . حاج مصدق الممالك . آقا میرزا محمدصادق. آقامحمدبروجردی. حاج‌دکتررضاخان آقا عبدالحسین . مستشارالدوله . دکتر حیدر میرزا حاج‌شیخ اسدالله. حاج‌عزالممالك. افتخارالواعظین

رئیس — نتیجه بدست نیامد امروز دیگر در اینخصوص مذاکره نمی کنیم و میگذاریم برای جلسه دیگر راپورت‌شعبه پنجم که شعبه بریاست آقای موتمن‌الملك منعقد شده بجای آقای صنیع‌ـ الدوله که ازعضویت کمیسیون‌بودجه‌استعفا داده‌آقای آقا میرزا ابراهیم فمی را با کثریت ۶ رای از ۹ رأی بعضویت‌آن کمیسیون انتخاب نمود نیزراپورت کمیسیون پست وتلگراف قرائت شد که‌درخصوص معادن [ ] [وگوگرد ونمك وغیره در جنوب ایران که چند کمپانی‌جهة اجازه امتیاز گرفتن‌بتوسط وزارت فوائد عامه لوایح پیشنهاد مجلس مقدس نموده بودند درکمیسیون مذاکره شدوچون حاج معین ادعا می‌نمود که جزائرمزبوره دراجاره من‌است لهذاایشان‌باتمام‌اسنادمربوط‌بامتیاز واجازه‌بکمیسیون دعوت شدند چندین جلسه باحضور وزیر فوائدعامه باسناد ایشان‌مراجعه ومداقه شده وتفصیل آنهاازقرار ذیل است [۱] فرمانی‌بود که‌مشعر بود برواگذاری معادن‌کل سرخ از طرف دولت بحاجی ناخدا علی بوشهری درتاریخ ذی‌قعده [۱۳۰۷] (۲)فرمانی دولتی‌که معادن کل‌سرخ را ده ساله از قرار مبلغ ۱۲۰۰۰ تومان در سال بملك التجار بندر عباس داده‌اند تاریخ قوی‌ئیل [۱۳۱۲] (۳) ورقه انتقال نامه که ورثه ملك‌التجار بندر عباس آقامحمدشریف نام درسنه ۱۳۱۴ حقوق امتیازنامه خودرا بحاجی معین التجار بوشهری واگذار نمود [٤] فرمان امتیازی که دولت بموجب‌آن امتیاز معادن کل‌سرخ وغیره را بآداشم ومالکم تجار مسیحی‌واگذارنمود تاریخ رجب ۱۳۱٤ درحاشیه همان فرمان درتاریخ ۱۱ محرم ۱۳۱۷ از طرف دولت بمهر مرحوم میرزا محسنخان مشیرالدوله وزیر امورخارجه‌بطلان امتیاز تجار مسیحی را تصریح‌و امتیاز حاجی معین التجار را تصدیق نموده‌وسفارت انگلیس نیزامضاء نموده که حاجی معین‌التجار خسارت تجارمسیحی را داده وحقوق آنها باطل شده است۵- مراسله‌مرحوم

امین الدوله صدر اعظم بسفارت انگلیس درباب تصدیق حکمیت راجع بحقانیت‌معین‌التجار وبطلان امتیاز تجارمسیحی

(٦) فرمان دولتی بتاریخ شهر رمضان ۱۳۱۵ راجع بحقانیت وایفای امتیاز معادن خلیج فارس برای‌حاجی معین‌التجار اززمان اجارهٔ سابق و بطلان‌فرمان‌دولتی که بتجارمسیحی داده شده‌بود

(۷) فرمان دولتی بتاریخ شهررجب ۱۳۲۲ که امتیاز معادن مزبور را بدون مدت بحاجی‌معین‌التجار وقرارداد های سابقه را تصدیق میکند.

(۸) دستخط شاهنشاه مرحوم مظفرالدین شاه طاب‌ثراه بولیعهد بتاریخ ئیلان ئیل ۱۳۲۳ در تأیید وتقویت فرمان ۱۳۲۲ و نیز حاجی معین‌التجار در کمیسیون اظهار نمودند که‌من‌بموجب فرمان ودستخط اخیر که دردست دارم محق‌هستم لکن‌هرقرار عمومی که دولت درکار معادن بدهد منهم تابع آن قرارداد خواهم بود — ثانیاً کسانیکه مایل بقبول اجارهٔ این معادن‌هستند خوب است‌دولت مقرر فرماید معادن‌بنادر خلیج‌فارس بطور کمپانی شرکت دایر شود وسرمایه تقسیم باسهام شود که‌این اشخاص یاهر کسی که‌خواسته باشد قبول سهم وشرکتی‌نماید آزاد باشد — ثالثاً نظر بمقدمات چندین ساله وزحماتیکه در طول مدت درآبادانی وحفظ این بنادرنموده‌ام البته حق‌تقدم من در مجلس تصدیق خواهد شد ومعهذا حاضرم که بهرطور عدل‌وانصاف اقتضا وحکم نماید تابع‌ومطیع باشم نظریات کمیسیون درخصوص اسناد حاجی‌معین التجار درحقانیت وعدم آن ازقرار ذیل‌است بعد از فرمان‌پادشاهی که‌درسنه ۱۳۱۵ صادرشده واجاره‌ده‌ساله حاجی معین‌التجار راکه شروعش ازسال ۱۳۱۳ بوده است بموجب فرمان ملك‌التجار بندرعباس که ورثه‌او شرعاً منتقل نموده است تأکید می نماید اوراقیکه بعداز آن‌فرمان حجت خود میدانند اعضای کمیسیون درتصدیق آنها رأی ندارند چنانچه ملاحظه میشود قبل‌از ختم مدت اجاره فرمانی صادر نموده‌اند درسنه ۱۳۲۲ توضیح آنکه‌چون مدت اجاره وامتیاز حاجی معین‌التجار منقضی نشده بود این‌فرمان صادرمیشود که‌از این‌تاریخ‌ومابعد معادن‌بنادر خلیج فارس کماکان درتصرف مشارالیه بوده سالیانه همان ۱٤٤۰۰ تومان را بدولت بپردازد و دستخط هم که در سنهٔ ۱۳۲۲ صادرشده فرمان مزبور و مدلول آنرا تأکید نموده و حاجی‌معین‌التجار نظربکلیه مابعدها که درفرمان است وعبارت تغییر ناپذیر که در دستخط است اجازه‌امتیاز خودرا ابدی فرض می‌نماید و کمیسیون نمیتواند یك اجارهٔ ابدی را تصویب وآن‌فرمان و دستخط راکه سنه — ۱۳۲۲و سنه ۱۳۲۳ منقضی و تصرفات حاج معین‌التجار ازآن ببعدبموجب سنداست کمیسیون مورخه۹ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ باحضور جناب‌وزیرمالیه‌وجناب وزیرفوائدعامه‌وچندنفردیگر ازنمایندگان تشکیل‌شد واوراق‌واسنادرا کاملاملاحظه‌نموده‌رأی‌اخیر کمیسیون ووکلای محترم اینطور قرارگرفت که چون‌حاجی معین‌التجار سندی ندارند که حقانیت ایشان را مدلل نماید واین معادن‌جنوب هم‌ازقانون کلیه‌معادن مستثنا است و تقریبا حکم خالصه و معدن فیروزه را دارد چون مکشوف بوده وخرج استخراج از معدن و کیسه نمودن خاك راوحمل بانبار واز انباربکشتی کلیه صدی هشت خرج برمی‌دارد یعنی ازیك صد هزار تومان خاك نودودو هزار تومان نفع می‌برده است لهذا اجاره دادن را هم مناسب ندانسته بهتر این‌است که خود دولت معادن خلیج فارس‌راتصرف نماید وبتوسط مأمورین در جزایر و بنادر بهرنوع که صلاح می‌دانند اقدام نمایند حال بسته به رأی مجلس است .

حاج‌سید ابراهیم — در مسئله بنادر و ومعادن بنادر شرح حال هردو مفصلا نوشته شده و حاج معین‌التجار هم یك کتابی دراین خصوص‌چاپ کرده است وهمچنین راپرت وزراء را که مخالف راپرت کمیسیون است چاپ کرده‌اند و داده‌اندوبنده چند اشکال در اینجا دارم یکی اینکه آن را از وظیفه کمیسیون نمی‌دانم چرابرای‌اینکه برمیگردد باینکه آیا این مدت که در فرمان قید شده مدلول آن را باطل میکنند یاباطل‌نمی کنند اگر فرمان باطل باشد که بایددولت تصرف کندوالاباید در تصرف متصرف اولی باشد یعنی باید درتصرف حاج‌معین‌التجار باشد واینکه کلمه [مابعدها] یالفظ (ابدی) سبب بطلان فرمان باشد اغلب از فرمانها باطل خواهد شد برای اینکه این لفظ دراغلب از آنها هست و درهر صورت عقیده‌ام اینست که این راجع بجلسه خود وزراء است واز وظیفه کمیسیون نیست که تصدیق یارد کند این یکی ویکی‌دیگر اینست که برفرض که وظیفه کمیسیون باشد کمیسیون دراینجا تصدیق ابدیت فرمان نکرده است نهایت این است که ابدیت آن را اشکال کرده است‌برای اینکه می گوید کمیسیون نمی‌تواند ابدیت ملك فرمان را تصدیق کند یعنی خود فرمان چطی‌نیست والا اگر بگویند جطی است آنوقت اصل فرمان باطل میشود پس از آنی که این اجاره ابدی را نمی‌تواند تصدیق کند معلوم میشود که خود فرمان راتصدیق میکندولی ابدیت آنرا تصدیق نمیکندواینهم یك‌امر مشکلی نیست‌برای‌اینکه این‌یك‌چیز کلی‌است که باید دید اگر یك فرمان‌ابدی صادر شود باطل است یاباطل نیست و در فرمان اولیش کمیسیون نوشته است که از بابت آنها رأی نداده و این را بنده نفهمیدم برای‌اینکه اگر ساختگی وباطل‌است که البته باید حکم کند ببطلان و اگر باطل نیست باید حکم کند بصحت‌وعدم صحت‌معنی ندارد یاباید بگوید که این معادن را دولت باید اداره کند یااینکه حاجی معین‌التجار نصفش را ازبرای دولت ونصفش‌را ازبرای خودش اداره کندا گر چنین رأی می‌داد بهتر بود واینطور بعقیده بنده صحیح نیست‌و همچنین در باب راپرتی که داده است وزرا بشکل دیگر راپرت داده‌اند و کمیسیون بشکل دیگر راپرت داده است وزراء این طور راپرت داده‌اند که(۱۵۰) هزار تومان‌حاج‌معین‌التجاربدولت‌بدهد و از برای خود دولت آن را اداره کند یعنی نصف برای دولت و نصف دیگر را برای خودش اداره کند که خرج آن‌نصفه‌راهم خودش‌ازعهده‌برآید ویا اینکه ۱۵۰هزارتومان‌بحاجی‌معین‌داده شود و اسباب و آلاتی که دارد بتصرف دولت باشد حالا کمیسیون طوردیگر اظهار عقیده کرده‌است‌عقیده بنده دراین خصوص‌این است که‌این مطلب برگردد بجلسهٔ هیئت وزراء ودرآنجا مذاکره شده باحضور هیئت‌وزراء قراری که مبنی برتراضی باشد در این خصوص بدهند چرابرای اینکه کمیسیون حکم به بطلان فرمان نکرده است وازطرف دیگر هم از مدت امتیاز مقداری باقی است پس‌باید بتراضی‌یك قراری‌دراین‌باب‌صادرشود برای‌اینکه هم‌درراپورت وزراء و هم در راپورت کمیسیون صرفه دولت را ملاحظه کرده‌اند پس‌لازم‌است که‌در اینخصوص یك قرار صحیحی داده شود ودیگر اینکه از قراریکه شنیده ام می گویند در دو فرسخی طهران معدن نقره است وروزی صد نفر درآنجا کارمی کنندچرا آنرا دائر نمی کنند-وبنده می‌خواستم از آقای‌معاون وزارت فوائد عامه این‌را سئوال کنم که‌آیا همچو معدنی است دردو فرسخی طهران واصل دارد یا اینکه نیست واگرهست در دائر کردن او شده‌اند یا خیر ؟

منتصر السلطان — اینکه‌آقای حاج‌سید ابراهیم درخصوص کلمه « ابدی» فرمودند درفرمان که لفظ ابدی نیست فقط اشاره که شده است در فرمانی که‌حاج معین‌التجار تکیه گاه وسندخودشان قرار داده‌اندومستمسك آن کلمه (مابعدها)هستند چنانچه درتمام قوائین این کلمه نوشته‌میشد حتی‌در قوانین حکام هم ذکر میشد که ازهذه‌السنه ومابعد ها حقوقات و مالیات دیوانی آنجا را عاید دارند چون حکومت آنجا هم با خود حاجی معین بوده و مالیات آنجا رامی گرفته‌اند و میپرداخته‌اند بتفصیل که خودحاجی معین‌التجار در کتابچه که‌چاپ کرده است نوشته است ودرآنجاهم دوسه‌سطری کمیسیون توضیح داده‌است وآن دوسه‌سطر رابنده‌می‌خوانم‌تا خاطر نمایندگان مسبوق شودودرخصوص‌لفظ ابدی هم بعدازآنکه‌فرمان راملاحظه کرده‌اند معین‌خواهد شد که‌اینطور نیست وآن‌توضیح اینست که میخوانم توضیح که‌چون‌مدت اجاره و امتیاز حاج‌معین‌التجار منقضی شده بود این فرمان صادر می‌شود که از این تاریخ و مابعدها معادن بنادر خلیج فارس کماکان در تصرف مشارالیه بوده سالیانه همان [۱٤٤۰۰] تومان را بدولت بپردازد دستخطی هم همین قسم تأکید براین بود که خطاب بولیعهد بود و در آن همینطور نوشته شده است که مطلقاً بهیچوجه من الوجوه حکام دخل و تصرفی درامور آنجا نداشته و نخواهند داشت و وصول مالیات و نظم وترتیب محل مزبوره باحاجی معین‌التجاراست پس برای اینکه حکومت آنجاها راهم باوواگذار کرده بودندکلمه و مابعدها رادرآنجاذکر کرده‌اند و الا در فرمان نه لفظ ابدی است نه‌اجاره ابدی است ونه اینکه مدتی در آنجا ذکر شده است در سنه ۱۳۱۲ این معادن را دولت اجاره داده به ملك‌التجار بندرعباس بایك لقب ملك‌التجاری که باو دادند و بهمین قسمی که در راپرت ذکر شده که (ارشم) و (ملکم) آمدند برای خودشان امتیاز گرفتند ولی حاج معین‌التجار مدلل کرد که قبل از وقت‌امتیاز آنجارابه ملك‌التجارداده‌اند ومشیرالدوله مرحوم شیخ محسنخان و امین الدوله نشستند در سفارت انگلیس و حقانیت او ثابت شد این بود که در حاشیه این فرمان بطلان امتیاز تجارمسیحی

را تصدیق نمودند ودر سنه ۱۳۲۲ مجدداً فرمان صادر گردد و در آنجا نه‌مدت ونه تاریخ ونه‌ابدیت آنرا ذکر کرده است ونه چنین لغتی درآنجانوشته شده است هیچ ازاین قیودات در آنجا ذکر نشده است این بود که هیئت وزراء را کمیسیون دعوت نمود و همچنین وزیر پست و تلگراف آنزمان و حالیه را وچند جلسه دراین خصوص مذاکره شد و بالاخره کمیسیون اظهار نمود که اگر رای کمیسیون را بخواهند در اینباب بدهند هیچوقت کمیسیون نمی‌تواند تصور بکند که یك معدنرا نباید ابدی تصور بکند در حق یك زیدی و بگوید که ابدی باشد حالا اگر مجلس می‌خواهد ملاحظه خدمات و زحمات حاج معین التجار را بکند باید ترتیبی که وزراء می‌دانند پیشنهاد کنند تاتصویب شود .

وکیل التجار - یك‌قسمت‌ازراپرت کمیسیون این‌است‌که گویا یك مختصر ایرادی شده است که چرا قبل‌ازانقضای مدت اجاره یك فرمان دیگری صادر شده‌است این‌را بنده هیچ‌ایراد تصورنمیکنم برای این‌که‌این‌عادی‌است‌ونه‌خلاف‌شرع‌ونه‌عرف‌ونه خلاف عادت این مملکت و نه خلاف عادت جاریه هیچ مملکتی‌است‌که یك کسی که‌محلی را اجاره کرده است قبل از اینکه مستعفی شود برود برای‌اینکه تکلیف آتیه‌اش معین شود آن اجاره را تاکیدا تجدید کند اما اینکه دربابت ابدی فرمان گفتند صحیح است بنده هم هیچوقت فرمان‌ابدی‌راتصویب نمیکنم وچون آن فرمان را ندیده ام این عبارت هم اینجا ناقص نوشته شده است نمیتوانم قبول کنم که آن فرمان ابدی‌است واین یك مسئله است‌که گمان نمیکنم‌مابه‌النزاع باشد بجهت اینکه باآن ترتیبی‌که میگویند واز قراریکه خود حاجی‌معین التجار درکتابچه خودش نوشته‌است افتضای یك اجاره ابدی را نکرده است فقط گفته است‌که اگر قراری در باب سایر معادن بخواهند بدهند من حاضرم بهرقراری‌که بگذارند واگر یك اضافه هم بخواهند من حاضرم بدهم و چون در اجاره من بوده است آنها را اداره نمایم که رعایت زحمات سابقه من‌هم شده باشد وگمان نمیکنم‌که اینجایك مسئله‌مابه‌النزاعی باشد بجهت اینکه کمیسیون‌ابدیت آن فرمان را تصدیق نکرده و آقایان هم‌همینطور تصویب نمیکنند مثل‌اینکه بنده هم شخصاهیچوقت یك معدن و یك محلی را تصویب نمی کنم‌که ابدا درتصرف یك نفر باشد ولی سزاوار نمی دانم که دولت ما امروزه بخل کند برای این‌که اگر صورت عمل کرد این چند مدت را بما میدادند آنوقت‌می توانستیم بدانیم‌که چطور زحمات کشیده‌اند و بما این‌که میدانم‌که این اجاره‌هرچه هست در درست‌یك نفر ایرانی است بنده صلاح نمی دانم‌که اینقدرما سخت و دقیق بشویم و در هرصورت آنچه عقیده شخصی خودم است اینست‌که مجلس شورای ملی این فرمان یا این نوشتجاتی را که از طرف‌دولت حاجی معین دارد تصور کنند که چیزی است که‌در دست دیگری است یعنی تبعیض نکنند برای‌اینکه ما نباید با یك عده یك طور رفتار کنیم و با یك عده طور دیگرووقتی که یك چیزی دردست‌ایرانی واقع شده بطور دیگر نگاه کنیم بلکه بنده عرض می کنم که در این گونه‌موارد ما باید بیشترهمراهی کنیم که اسباب امیدواری آنها بشود و بعد ازاین باکمال شوق و امیدواری داخل شوند بکار های بزرك از قبیل استخراج معادن و ساختن کارخانجات و سایر چیزها که‌اسباب‌آبادی مملکت بشود برای اینکه این را همه میدانید که ثروت‌در مملکت‌باید دست اهل‌مملکت‌باشد وهرقدر اهل مملکت‌بتوانند زحمت بکشند و ثروت‌خود را زیاد کنند درحقیقت مال همان مملکت است و این مسئله را خواستم پیشنهاد کنم که اساسا ما این ملاحظه را بایدداشته باشیم که‌اگر یك‌چیزی در دست یك نفرایرانی باشد ما اورا بملاحظه‌این که ایرانی است‌هرحکمی راکه میخواهیم باونکنیم بلکه تا یك اندازه ازاو ملاحظه کنیم باین جهت عقیده بنده در این خصوص این است‌که این مطلب را دومرتبه بر گردانید و یك قراری هم که ملاحظه صرفه دولت و هم حفظ حقوق سابقه حاج معین‌التجار و زحمات سابقه اش شده باشد بدهند ولی در این کتابچه که چاپ شده است یك چیزی دارد که خیلی اسباب تعجب شده بود وکمیسیون در باب آن اظهاری نکرده فقط یك رای داده بست‌که خوبست دولت این معدن‌را بعد از این خودش‌دائر کندوتصویب آنراواگذار کرده است برای مجلس‌وآن این‌شکایاتی‌است که می کنند حالا صحیح است یا غلط نمیدانم اگر صحیح‌است چطورشده است که چیزی را که کسی زحمت کشیده و بموجب چند ماده قانون اساسی‌حق اوست چطور از ید او خارج کرده‌اند و این را چطور میشود تصدیق کرد واگر نباشد که بگوئیم تمام هستی یك نفر مال دولت است آیا نبایدعدلیه یا مرکزی‌که دیوان عدالت مملکت است حکم کند و بدون آن آیا تصرفات و فروش اوباید برای مجلس شورای ملی باشد این را باید دید که چطور شده این‌طور جزئیات را ماهمیشه صرف‌نظر می کنیم و هیچ ملاحظه نمی‌کنیم که این اتفاقات است که مردم را بکلی ازما متنفر کرده است چرا برای این‌که می بینید برای این که رائی‌داده باشیم یا حق یا باطل ، اگر چه مجلس شورای ملی باکثریت چیزی را که باطل است تصویب نمی کند ولی عرض می کنم‌که چطور میشود که‌یکنفر بمیل واراده شخصی خودمیرودتصرف درمال‌یکنفر ودارائی هستی مردم میکند اینها چیزهائی است که‌در ممالك دور دراز واقع‌می‌شود مردم نمی‌دانند علت آن‌چه بوده وکسی نمیداند که مجلس رأی نداده است مثلااگر درکرمان بکسی تعدی می کنند یا جای دیگر آنهانمی دانند‌که کسانیکه‌تعدی میکنند دشمن مشروطه‌اند وواقعاً دشمن اساسی‌عدل ومساوات هستند واینها هستندکه میروندبحقوق‌مردم تعدی‌میکنندکه چون مشروطه‌شده است‌این‌تعدیات می‌شود چون می‌بینم‌که نوشتجات میرسد از کرمان که‌مردم میگویند راضی هستیم بطاءعون وبابمیریم‌و از شر اوضاع امروزه خلاص‌شویم وهیچ کسی‌نیست که بگویدچرا اینجور موضوعها را عقب نمیکنند بنده عرض میکنم‌که باید دانست که این‌ترتیبات ازچیست واز کیست که اینکارها رامیکنیدواز برای چه میکنید واگر کسی بیایدو بگوید که من‌میروم از فلان جاصدهزار یادویست هزارتومان پول‌برای شما تهیه‌میکنم‌هیچ نباید راضی‌باشیم واینرا غنیمتی برای خودمان قرار بدهیم برای اینکه ما هر چه بخواهیم از اول‌صحت می خواهیم پس خوبست یك قدری بیشتر مجلس شورای ملی‌توجه باینطور کار هابکند حالا اختصاص باین یك مورد ندارد کلیة عرض‌می‌کنم که باید‌مجلس شورای‌ملی خیلی دقت بکند وملتفت باشد که ازاشخاصیکه دردارائی مردم تصرف می کنند و تعدیات بحقوق آنها میکنند جلو گیری شودتااینکه اسباب‌تنفرمردم‌از این‌اساس فراهم نشود .

منتصر السلطان — اینجا دوقسم‌مذاکره شد یکی تقریباً راجع بوزرای سابق‌بود که تکلیف بنده یعنی حق‌هر نمایندهٔ است که از وزرای سابق دفاع کند که‌حکمی‌را که کرده‌اند خبط‌نکرده‌اندیکی هم درباب ضبط معادن‌است که می‌خواهند ببینند که آیادولت می‌تواند اداره کند بهتر ازیك‌نفردیگر یا بهتراز کمپانی یا اینکه نمیتواند البته می تواند برای اینکه این‌صورت عایدی این‌مدت است که خود دولت اداره کرده است و بموجب کتابچه که خود حاجی معین التجار طبع و توزیع کرده است ۱۷۸۳۷٫۹ در اداره گمرك جنوب ازبرای معادن جنوب خرج کرده است و[۴۰۰۰] تن خاك‌ازآنجا استخراج کرده که ۴۰۰۰ تن ازقرار تنی‌دوازده و دو شلینك ونیم خرجش‌شده یعنی صدی شش کمتر خرج کرده است وچیزیراکه حاجی معین‌التجاراز برای ماصورت بدهندخیلی باعث تمجید است‌ادارات دولت ما امروزه خیلی صحیح است‌مثل قدیم ودوره استبداد نیست که رسیدگی نکنند خیلی‌خیلی‌صحیح کارمیکنید اما در باب وزرای سابق که تکذیب کرده‌اند وزیر مالیه ووزیر فوائد عامه سابق‌دعوت شده آمدنددر کمیسیون وبعد ازمذاکره زیادبملاوه (۹) نفر عضو کمیسیون یك‌هیئتی هم از نمایندگان که درآنجاموجودبودند ثابت شد که ازسنه ۱۳۲۴ اگر چه حاجی معین التجار دخالت درامر معادن کرده‌اند ولی بدون‌اساس‌وسند وبی‌جهة بوده‌است وحقوق مسلمه بیچاره مردم رابرده و خورده‌اند ما که برای‌یك اداره اوقافی که دوهزارتومان‌تصویب نمیکنیم میآئیم اینجا و رضا هستیم که منافع یك معادنی را یکنفر ابدالاباد ببرد بخورد بنده عرض میکنم این معادن حکم خالصه‌جات دولتی‌دارد‌مثل خالصجات اطراف طهران که کمپانی آنهارا اجاره کرده است ونباید گفت که چون‌مال دیوانی است و ابدالدهر شاه‌می‌تواند واگذار کنددولت بهرکسی میلش هست مالش رامی‌تواند بدهدولی امروزصلاح می‌داند که‌خودش‌اداره کندیك‌مهندس هلندی‌میآورد وخودش کار میکند سه سال اول سالی ۴۰۰ هزار تومان دخل میدهد وبعد دخلش میرسد بجائیکه کم کم ازیك‌کرور متجاوز میشود پس دراین صورت برای چه‌ما اینجا بنشینیم وبگوئیم ادارات مادرست نیست صحیح‌نیست برای اینکه امروز ادارات گمرك ما منظم است یعنی تمام ادارات دولت‌ایران نسبت

بسابق منظم‌تر وبهتراست اینرا خواستم‌دفاع‌کنم از وزرای سابق که بآنها ثابت‌شده است که‌از سنه ۱۳۲۳ باین طرف بدون جهة حاجی معین التجار دخالت کرده است دراین معادن این‌بود که‌تلگراف کردند باداره گمرك در آنجا حاجی معین التجار دخالت‌نکندوآن اداره‌هم بدین‌جهة دخالت‌نکرده‌اند این‌بود که عرض کردم .

معاون وزارت فوائد عامه - چنانچه از از تفصیل راپورت کمیسیون معلوم شد این لایحه در دو سه ماه یکسال‌سه چهار ماه قبل پیشنهادشدولی‌بهمین‌ملاحظاتی‌که‌عجالتا مذاکراتش می‌شودوزای آنوقت‌مصلحت می‌دانستندکه این‌مسئله دوباره رجوع شودبکمیسیون‌که یك فکری بکند و یك ترتیبی برای این‌کار بدهندکه تمام اطرافش ملاحظه شوداین‌بود که این کارراهم کردندراپورتی هم در این باب داده شد در خود این رسائل که حاجی معین‌التجار چاپ کرده‌است وزارت فوائدآن وقت هم حاشیه آن را امضاء کرده است ولی این که آنوقت اظهار نشد و تابحال این راپورت‌آنجا بوده است ونیامد بمجلس‌جهتش این بود که‌وزرای سابق تغییر کردند و بنده چون موقتاً داخل اینکار بودم همچو تقاضا کردم که راپورتی که در مجلس قرائت می‌شود قبلا بهیئت وزرای حالیه ارائه شود که آنها هم باتجدید نظری بکنند ودراین‌خصوص ملاحظات خودشان را بکنند وهرچه که دراین باب نظرات آنها به مجلس اظهار شود وبدبختانه این این مسئله واقع‌شده چندین مرتبه هم بنده خواهش کردم این مسئله رایك وقتی راکه بکنند بواسطه بعضی کارهای فوری که داشتند نتوانستند حالااگر مجلس تصویب میکند بازراجع شود باین که‌وزراء و کابینه حالیه‌هم در این باب درست دقت بکنند و اطراف مسئله را خوب به بینند وراپرت سابق را هم بخوانند و خودشان‌هم اگرنظریاتی‌دارندتجدید نظر نموده که تمام اطراف ملاحظه شده باشد .

رئیس — پس‌دوباره رجوع میکنیم‌که هیئت وزراء ترتیب آخری‌را دو باره‌پیشنهاد کنند

منتصر السلطان — پس‌در این‌صورت خوب است بکمیسیون رجوع شود که درکمیسیون باحضور وزراء‌مذاکره شودوبا راپرت مجلس‌نیاید

ارباب کیخسرو — اصلا بنده نمی فهمم گفتگو برسر چیست زیرا در قانون اساسی‌بموجب اصل ۱۶ و ۲۷ و ۲۸ قوای ثلثه را ازهم مجزی میکنند ودرمحاکمه ابدآفرقی‌نیست زیرا بین‌اینکه ارگان دولت‌یاکسان دیگر طرف باشند فعلابرسر این معامله نزاع است‌لذا باید برود بعدلیه‌محاکمه شود بعد از آنکه معین شد حق بادولت است‌آن وقت در صورتیکه دولت بخواهد در ثانی امتیاز آنرا واگذارد به مجلس بیاید والی الان نمی‌دانم بچه عنوان این مسئله بمجلس آمده است (بعضی اظهار کردند صحیح است)

وکیل التجار — بنده هم عرض کردم‌که بعداز اینکه اینها رادولت اداره کرده است‌نفهمیدم که چه کرده است والا مقصود دیگری نداشتیم و در صورتیکه خودمان‌می گویم باید در این‌خصوص محاکمه شود پس قبل از محاکمه نه خودمان نه وزراء هیچکدام حق نداشتیم‌که متصرفاتی را از تصرف کسی خارج بکنیم تا اینکه محاکمه شود و خیانت دولت ثابت شود .

منتصر السلطان — اینکه در مسئله عدلیه فرمودند این راجع بکار عدلیه نیست برای اینکه این‌یك کاریست که شخصی بموجب قانون فرمانی اظهاری‌که میکنند باید بیاید درکمیسیون که حل و عقد آن بشودکار عدلیه نیست و اما درمسئله اینکه اظهار فرمودند که این‌کار را هیچ‌کس نمی تواند از دست کسی خارج بکند این‌کار یك کار قانونی‌نبوده‌است بطوریکه عرض کردم‌درسنه۱۳۲۳ مدت آن قرارداد منقضی می‌شود و اینکه تا بحال از او نگرفته‌اند هم دلیل این نمی‌شود که ما بعداز این نتوانستیم ازاو خارج کنم‌چنانچه از بابت‌معدن نفت و چشمه های جنوب بایستی دو هزار تومان سالیانه کمپانی بدولت بدهد (۹) سال است که بواسطه این هرج ومرج وانقلابات‌آن دوره کمپانی نداده وزارت مالیه در گرفتن غفلت کرده است‌مالیه وزیر امور خارجه مالیه از این مطلب مسبوق‌شده و بعهده گرفته است‌که این ۱۸ هزار تومان‌را از کمپانی بگیرد در صورتیکه‌در سنه ۱۳۲۳ اجاره این باطل شده است چطور می شود آنراگذاشت از میان برود .

ارباب کیخسرو — بنده بمصداق قانون اساسی جداً عرض میکنم‌که این مسئله هیچ ربطی به مجلس وکمیسیون نداردابن مسئله ایست‌منازع فیها وابداً مربوط به مجلس نمی‌باشد زیرا مجلس جای محاکمه نیست وکمیسیون‌برای محاکمه‌معین نشده است کمیسیون برای این معین می‌شود که هر وقت امتیازی یا لایحه‌قانونی درمجلس باشدرجوع شود بکمیسیون راجعه‌که درآن ملاحظات خود را بنمایند و خلاصه نظریات و رأی خودرا به مجلس راپرت بدهندلیکن اینجا مسئله مسئله مرافعه ایست زیرا معین التجار می گوید حق من است دولت‌می گوید نیست در دعاوی هم‌هر کس طرف باشدهیچ فرقی ندارد هر گاه مجلس یا دولت بخواهد برای اینکه خودش طرف است فرق بگذارد و محاکمه نشود مردم حق اعتراض و ایراد دارند بنده‌عرض میکنم در مقابل قانون هیچ فرقی نباید گذاشت چه دولت طرف باشد یا ادنی بیچاره همانطور که یك بیچاره باید قانوناً عمل کند ارگان دولت هم‌بدون تفاوت متساویاباید مطیع قانون باشند .

رئیس — در هرصورت‌دیگر مذاکره‌در این خصوص جایز نیست‌حالا که آقای معاون‌وزارت فوائد عامه تقاضا کرده‌اندبرمیگردد به جلسه‌هیئت وزراء و هروقت یك پیشنهاد ثانوی از طرف‌دولت نشد آنوقت مذاکره‌کنیم حالا چونکه در دستور مجلس چیزی نیست گمان میکنم از مطالبی که مهم است می‌توانیم جزء دستور بگذاریم و از آن‌جمله قانون تشکیلات عدلیه که طبع و توزیع شده است آقایان هم ملاحظه کرده‌اند آنرا می‌شودجزءدستور قرار بدهیم اگر مخالفی نیست داخل می‌شویم در شورکلی قانون تشکیلات عدلیه .

حاج سیدابراهیم — چون نمایندگان‌نمی دانستند که این قانون امروز خوانده‌میشودتازگی درآن ملاحظات خودرا شاید نکرده باشند بالنتیجه گمان میکنم که مطالب جزئی راکه برای روزهای یك‌شنبه قرارداده بودید خوب است امروزمذاکره کنیم و قانون تشکیلات عدلیه را برای سه شنبه و پنجشنبه بگذاریم .

دکترعلیخان - یك سئوالی کرده بودم از آقای وزیر پست وتلگراف درخصوص مستخدمین نظمیه هیچ معلوم‌نشد آن سئوال چه شد حالااگر ممکن است‌جواب بدهند اجازه بفرمائیدسئوال‌خودم را عرض‌کنم .

موتمن‌الملك — بنده هم‌می‌خواستم‌همین تقاضارا بکنم مسئله تشکیلات‌عدلیه است چون‌مهم است و درست آنرا مطالعه نکرده‌ایم اگر ممکن است‌که‌یك چندروزی آنراعقب‌نیندازیدخیلی‌بهتراست

محمدهاشم‌میرزا — چون درهفته قبل روز یکشنبه قرار بود مسئله کمپانی خالصه مذاکره شود و بعد بواسطه این‌که عده‌کافی نبود ماند و قرارشد مجلس برای روز دیگر که عده‌کافی باشد مطرح شود حالا اگر ممکن‌است آنرامطرح شور قرار بدهند برای اینکه آن یك‌مطالبی میشود که مطالعه لازم داشته باشد وهمه‌مسبوق هستند .

کاشف — آنروزی‌که بنا شد یك‌روز بر عده جلسات مجلس اضافه‌شود بجهت کار های متفرقه و امتیازاتی بود که بمجلس آمده و معوق‌مانده بود و آنروزرا معین کردندکه آن‌کارها و آن امتیازات از مجلس بگذرد و بنده خیلی مدت‌است‌که‌می بینم یك امتیاز چرمسازی و صابونسازی بمجلس آمده وچندین‌مرتبه درآن مذاکره شده است وبر گشته است بکمیسیون و هنوز نتیجهٔ‌آن معلوم نیست این یك‌مطلب‌راخوبست امروزازمجلس بگذرانیم و اگر باید ردشود رد کنیم .

رئیس — از قرار معلوم در قانون تشکیلات عدلیه آقایان یکقدری میخواهند مطالعه کنند حالا اگر مسئله امتیاز چرمسازی وصابونسازی مذاکره شود ممکن‌است .

وکیل التجار - دیروز مذاکره در امتیاز چرمسازی و صابون‌پزی در کمیسیون تمام‌شده‌است ولی نمی‌دانم راپورت طبع وتوزیع شده‌است یاخیر اگرطبع وتوزیع نشده‌است ممکنست‌مطرح‌مذاکره قرار داد .

رئیس - از قرار معلوم این راپورت طبع‌و توزیع نشده است ازامتیازات دیگری‌که بوده‌است امتیاز طلاشوئی‌کوه زر است آنراهم میتوان جزء دستور قرارداد .

حسنعلی‌خان - بنده میخواستم عرض کنم اینکه‌آقای‌دکترعلیخان گفتند که راجع بمستخدمین نظمیه‌ازآقای وزیر پست و تلگراف سئوالی‌کرده بودم بنده مشتبه شد اگر یك‌همچو سئوالی‌میکنند باید ازوزارت‌داخله بکنند .

افتخارالواعظین — روز قبل که دستور مجلس را معین می کنند از برای اینست که اذهان آقایان نمایندگان مسبوق باشد و در لوایحی که جزء دستور است نظریات بکنند وباخودشان بیاورند از برای اینکه مطرح شورشود وچیزی که امروز در دستور گذاشته شده بود یکی همین راپورت فوائد عامه بود در باب همین معادن و بنادر یکی هم قانون تشکیلات عدلیه بود و بنده عرض می کنم چون قانون تشکیلات دو شور در آن خواهدشد و در مرتبه اول رأی گرفته نخواهد شد وسایر مطالب که فرمودند در دستور بگذاریم مسبوق نبوده ایم که مطرح شود والا همراه میآوردیم باینجهة بنده استدعا می کنم اگر ممکن نیست که امتیازچرم سازی مطرح شودخوب است همین قانون تشکیلات مطرح شود برای اینکه همه ما هاقانون تشکیلات همراهمان است واین البته شوراول است واگر ملاحظاتی و نظریاتی باشدممکن است که درشور دویم آنرا پیشنهاد کنند.

حاج آقا — بنده هیچ تصور نمی کنم که یکروزی که کار آنرا بر سایر کارهای دوره های پارلمانی از حیث زیادی کار ترجیح میدهم اینجا بنشینیم و واقعاً متحیر بشویم و در خصوص دستور مذاکره کنیم که داخل چه مذاکره شویم وبخواهیم کار پیدا کنیم و تصور می کنم در آن چیز هائی که سابقاً ازطرف هیئت رئیسه پیشنهادشده بود خصوصاً همین مطلب که گفته شد اگر ما امروز در مجلس مشغول امتیاز طلا شوئی شویم واقعاً مثل راپورت کمیسیون فوائد عامه است که آمد بمجلس و از وظیفه مجلس خارج بود اینهم یک چیزی است امروز ما مشغول خواندن او میشویم در صورتیکه خیلی محل گفتگو در خارج است و واقعاً امروز هم وظیفه ما یست که داخل بشویم ودرشور طلاشوئی گوهزر برای اینکه ما کار لازم تر از این داریم خصوصاً همین لوایح قانونی که طبع و توزیع شده است و حاضرداریم من تصور می کنم که مامسلکمان را امروز اینطور قرار بدهیم که هیچ داخل در مذاکرات نشویم مگر کارهائی مهم اساسی که بدرد این مملکت می خورد با اینکه ما هزار کار های لازم و از قوانین مهمه که داریم یکی همین قانون تشکیلات عدلیه است و اینهم که گفتند یکروز برجلسات مجلس اضافه شود برای این بود که باین کارهم برسند.

دکتر علیخان — بنده توضیحی دارم آقای حسنعلیخان چون به بنده ایراد کردند لازم است عرض کنم گفتند چرا این سئوال را از وزیر پست و تلگراف کردید چون علتش را هم در سئوال عرض کردم اگر ملاحظه کرده بودند این ایرادرا نمیکردند چونکه وزیر پست و تلگراف بودند که شخصاً اینمطلب را استر داد کردند باینجهة بنده از خود وزیر پست اینمطلب راخواستم والا میدانم که این مسئله نظمیه است و راجع بوزارت داخله است.

رئیس - آقای وزیر پست و تلگراف پیشنهادی کردند خوانده می شود (بمضمون ذیل قرائت شد.)

چون حقوق اداری اجزای تلگراف خانه خیلی کم و کافی نیست و چون بودجه سال آتیه که ترتیب شده حقوق اجزا را بر حسب کار و درجه معین کرده مقرر شود وزارت مالیه مقرری دیوانی آنها را ازحقوق اداری کسر ننموده هذه السنه ایتئیل را بآنها بدهند.

وزیر پست و تلگراف — اگر اجازه میدهید چند کلمه توضیح بدهم که خاطر آقایان نمایندگان محترم مسبوق شود درسال گذشته نظر آقایان هست که بودجه چهار ماهه را آوردند و تقدیم مجلس کردند ولی آن بودجه چهارماهه یکوقتی بمجلس تقدیم شد که درحقیقت صورت حساب بود ورجوع کردند بکمیسیون بودجه که یك تجدید نظری در آن بکنند و بالاخره تصویب نمایند درکمیسیون بودجه هم بعد از عودتش تصویب گردید و اغلب آن بودجه های چهار ماهه را نظر آقایان هست که بودجهائی که از وزارت جنك و وزارت داخله بود جدید نوشته شده بود در اغلب ادارات هم جدید تشکیل شده بود و بودجه کافی بود و در ضمن این بودجه هاهم مخارج چهارماهه وزارت پست و تلگراف بمجلس آمده بود بعد از دقت و فوررسی ومختصر اصلاحی کمیسیون بودجه آنرا هم تصویب کرد و در ذیل همه بودجه ها قید کرده بودند که حقوق دیوانی که اجزاء دارند باید جزء حقوق اداری آن ها محسوب شود و اگر حقوق کافی دارند موقتاً مقطوع شود و اگر حقوقی کافی ندارند جزء حقوق اداری آنها محسوب شود حالا اداره پست و تلگراف همه آقایان خودشان مسبوقند که اشخاصی که دراین اداره هستند که از بیست سال تا سی سال خدمت می کنند و از ۷ تومان تا هشت تومان وده تومان الی ۲۰ تومان حقوق میگیرند چون همه تفاوت دارند دیگر لازم نیست که بنده تشریح کنم وبعضی از آنها هم ازباب خدماتی که از اجداد آنها دیده اند یکمقداری حقوق وراثی هم دارند وهر کدام از اینها که در سال ۵۰ الی ۱۰۰ تومان حقوق دارند بعضی زیاد دارند یعنی در سال ۲۰۰ الی سیصد دارند حالا که اجزای این اداره رفته اند ازوزارت مالیه حقوقشان را بگیرند آنها گفته اند چون شما در اداره مستخدم هستید حقوقی ندارید و البته این براغلب آنها خیلی شاق است مثل اینکه بنده هم تصدیق میکنم وگمان میکنم که خیلی از آقایان هم تصدیق بکنند که کسانی که چهل سال خدمت کرده اند وحالا ده تومان حقوق اداری دارند نمیشود گفت که آن سی تومان حقوق دیوانی رانگیرد وهمان ماهی ده تومان را ازاداره بگیرد این حقوق را وقتی باید قطع کرد که حقوق اداری آنها کافی باشد وبجهت توضیح ومعاینه حقوق اجزای این دو اداره لازم است که صورت حقوق آنها را مفصلا بنویسم وبنظر آقایان برسانم والان هم مشغولم و امید وارم همین چند روزه بمجلس بیاید که مقامهائی که معین شده است آنوقت که آن حقوق را دادند باین مقام ممکن است که اینکار را کرد والا الان که آن حقوق مقام قانونی از مجلس نگذشته است بعقیده بنده یك قدری ظلم میشود نسبت باجزای پست وتلگراف که بگوئیم حقوق دیوانی خودتانرا نگیرید حالا اگر مجلس اجازه بدهد خود کمیسیون بودجه ممکن است که آنها هم تجدید نظر کند و درضمن هم اشخاصی هستند که حقوق کافی ندارند آنهارا امساله اجازه بدهند که قبوضشان حاشیه شود و حقوقشان پرداخته شود تا سال آینده که حقوق اداری درحق آنها برقرار شود ممکن است بعضی از آقایان بگویند که حقوق آنها را زیاد کنید ولی بنده در خیرخواهی آنرا ضرر دولت میدانم حقوق دیوانی آنها اگر خیلی زیاد شود پنج شش هزار تومان زیادتر نخواهد شد ولی اگر بخواهیم برحسب مقام خودشان حقوق بدهیم خیلی زیاد تر از آنها خواهد شد و البته منصفانه تصدیق خواهید کرد آنهائی را که بنده تصدیق میکنم درصورتیکه کمال دقت رابکنیم و هر کدام رابقدر استحقاق بگوئیم این حقوق کافی است یا کافی نیست مجلس بوزارت مالیه اجازه بدهد که امساله حقوق رسومی آنها رابدهد تا بودجه همین چند روزه بمجلس بیاید

رئیس — این مسئله را خوبست رجوع کنیم بکمیسیون بودجه که بعد از نظریاتی که دارد رای خودش را در این باب اظهارنموده بمجلس راپورت بدهد.

آقا میرزا ابراهیم خان — چون آقای وزیر پست و تلگراف در ضمن فرمایشات خودشان اظهار کردند که مقرری دیوانی اشخاص مطقوع باشد وحقوق اداری بآنها داده شود توضیحاً عرض میکنم که مقرری اشخاص بهیچوجه مقطوع نخواهد شد وگمافی السابق بخرج دولت منظور است نهایت ازبابت حقوق اداری کسر خواهد شد وچنانچه نخواهد دراداره باشد و استخدام ننماید حقوق دیوانی خود را دریافت خواهد کرد

رئیس - حالا چند دقیقه تنفس است (مجدداً جلسه تشکیل شد وکابینه وزرا نیز تشریف آوردند)

کابینه وزراء ازاینقرار که عرض میکنم تشکیل شده است حضرت والا عین الدوله وزیر داخله. حضرت والا فرمانفرما وزیر جنك آقای محتشم السلطنه وزیر عدلیه. آقای صنیع الدوله وزیر مالیه. آقای نواب وزیر امورخارجه وزیرعلوم هم تاروز پنجشنبه معرفی خواهدشد وشاهزاده اسدالله میرزا هم مثل سابق وزیر پست وتلگراف هستند.

رئیس — امیدواریم که هیئت وزرای عظام که تازه معرفی شده اند آقای رئیس الوزراء با آن سرمایه تجارب و نیات حسنه که در ایشان ملاحظه کرده ایم معین فرموده اند در صورتی که از طرف مجلس شورایملی هم آنطوریکه بنده شخصاً اطمینان دارم و حس کرده ام کمال مساعدت را بکابینه خواهند داشت با این نیت و ثباتی که برای مجلس شورای ملی نسبت بکابینه حاصل شده یك جد وافی و یك اهتمام کاملی در تسهیل پیشرفت امور کابینه از هر حیث بشود یعنی اولا از حیث اینکه اسباب اجرای امور را از هر نوع برای آنها فراهم کنند که اول اسباب وضع قوانین مملکتی است و مساعدت های

دیگری که لازم پیشرفت امورات بشود کامل ازاین کابینه جدید حاصل‌شود که امیدهای ملت که منظور نظر مجلس‌شورای‌ملی است بزودی بحصول بپیوندد برای اطلاع آقایان وزرای عظام و نمایندگان محترم عرض میکنم آن کمیسیونی هم که برای نوشتن پروگرام و تعیین طریق مشی‌دولت بجهت اداره کردن امور مملکت معین و منتخب شده بود در این دوسه‌روزه با کمال جد مشغول‌کار شده اند یعنی آنکمیسیون که ۶نفر بود و بعد حس کردیم که این‌عده برای تعیین پروگرام که امرمهمی‌است کم‌است وچندروز قبل ۶نفر بر آنها اضافه کردیم و واقعاً مجلس شورای‌ملی در انتخاب اینکمیسیون مقصد بزرگی درنظر داشت که از بدوانعقادمجلس بواسطه پیش‌آمدها مجال نکرده بود یاغفلت کرده بود که پیشنهادی برای خود و پروگرام صحیحی برای هیئت دولت معین کرده که بچه طریق امور مملکت را باید اصلاح کرد بعد از یکسال درضمن کار کردن تجربه بر ما معلوم کرد که یك همچو پروگرامی لازم است یعنی اول باید ما بدانیم که بچه طریق باید امور این مملکت را اداره کرد و ثانیاً چه‌کارهائی است که باعث پیشرفت امور است و باید باو بیشتر اهمیت بدهیم البته یك مملکتی که در عالم تجدد داخل می شود و رو باصلاحات می گذارد خیلی ترتیبات لازم دارد بسیار کارها و انتظامات است که باقتضای حال مملکت بایدآنهارا مقدم بر بعضی امور دانست البته اقتضای مملکت چنین تصویب میکند که بعضی اموررا بر بعضی‌مقدم بدارند و بعضی را اصلاحات فوری نمایند و بعضی را برای آتیه بگذارند و آن اصلاحات فوریرا هم باید معلوم کرد البته طریق مختلفه برای پیشرفت کار هست لکن تمام آن طرق‌آناً فراهم نیست‌پس پس باید بدانیم که امروز چه میخواهیم بکنیم و چه باید بکنیم و این اصولی است که‌مجلس‌شورای ملی ملتفت شده و باید اتخاذ کرد بعد از اینکه این‌مطالب معلوم شد یك همچو کمیسیونی که فعلا مرکب از ۱۲ نفر است معین‌شد و فعلا اعضاء با کمال جدیت مشغول کار هستند حتی عده جلسات کمیسیون را باندازهٔ قرار داده اند که زائد برآن ممکن نیست مقصود این بود که خاطر وزرای‌عظام و نمایندگان محترم‌را اطمینان بدهم که‌آنکمیسیون جداً مشغول کار است و امیدوارم که در همین چند روزه نتایج صحیحه از آن بگیریم و درهمین‌مجلس ارائه‌بشود اسباب خوشنودی عموم و پیشرفت امور بشود (عموم نمایندگان تصدیق‌نمودند).

(پس‌از آن آقای رئیس جلسه آتیه را بروز سه‌شنبه و دستور آنرا بقرارذیل اعلام نمودند.)

راپورت کمیسیون بودجه راجع بمرد آباد - راپورت کمیسیون عدلیه راجع بقانون تشکیلات عدلیه - راپورت کمیسیون داخله راجع به تقاضای انجمنهای ایالتی وولایتی درخصوص مخارج اساسیه

(مجلس تقریباً یکساعت‌ازشب گذشته ختم‌شد.)

جلسه ۱۶۷
صورت مذاکرات روز سه شنبه ۲۸ شهر شوال‌المکرم ۱۳۲۸

مجلس دوساعت ونیم قبل‌از غروب آفتاب در تحت ریاست آقای ذکاءالملك تشکیل شد وصورت روز یك شنبه [۲۶] را آقای معاضد الملك قرائت نمودند.

[غائبین جلسه قبل] آقایان: قوا الاسلام — نوبری -حاجی میرزاآقا -سید محمدرضا -سیدعلی آقا-صدیق‌حضرت(بدون‌اجازه) آقایان: کزازی— حاج وکیل‌الرعایا با اجازه غائب آقایان: دکتر امیرخان -شیخ رضا- دکتر اسمعیل‌خان -بهجت— سپهدار اعظم -سرداراسعد بموقع مقرره حاضر نشده وآقای میرزا رضاخان نائینی مریض بودند.

رئیس - درباب‌صورت مجلس اگرملاحظاتی هست بفرمائید.

افتخارالواعظین - عرض میکنم بموجب نظام‌نامه داخلی هریك از نمایندگان که ازعضویت مجلس شورای ملی استعفا می‌دهند باید بعداز یك هفته استعفای‌ایشان درمجلس خوانده‌شود درصورت مجلس مدتی است آقای صدیق حضرت راجزء غائبین می‌نویسند وبنده می‌خواستم عرض کنم واقعا اگر ایشان استعفا داده‌اند چه‌جهة دارد که استعفا نامه ایشان خوانده نمی‌شود وهمه‌روزه ایشانراجزء غایبین می‌نویسند و اگر استعفا نداده‌اند پس چه جهة دارد که حاضر نمی‌شوند قریب یك ماه است اسم ایشان درجزء غائبین بدون اجازه نوشته‌میشود اگرچه می‌دانم که ایشان همچو کاری نخواهند کرد

رئیس— این فرمایش شما راجع بصورت مجلس نیست و در خصوص آقای صدیق حضرت استعفای رسیده است خوانده میشود.

فاتح‌الملك — یك طرحی است که بنده چند روز است پیشنهادکرده‌ام طبع و توزیع هم شده است استدعا میکنم جزء دستور گذاشته شود

رئیس — رفته‌است بکمیسیون مبتکرات ودر جزء دستور جلسه آتیه گذاشته خواهدشد.

ادیب‌التجار — بنده همین عرایض آقای افتخار الواعظین را می‌خواستم عرض کنم و عرض میکنم که وکیلی که بیست روز است استعفانامه‌اش را فرستاده بهیئت رئیسه باید خوانده شود و تنها آقای صدیق حضرت را عرض نمیکنم آنهائی که بی‌اجازه هستند و متصل به نویسند غایب بدون اجازه باید تکلیف آنها هم معین شود هر کس بی‌اجازه هست‌آنقدر نباید مسامحه شود.

رئیس - بعضی‌ها هستند یعنی یکی دونفر هستند که استعفا نامه خودشان را فرستاده‌اند ودر خصوص آنها بنده تکلیفم را می‌دانم چیست و عمل خواهم کرد واماآنهائی که استعفا نامه نفرستاده‌اند دیگر ماچه می‌توانیم بکنیم باید خودشان تکلیف خودشانرا بدانند که غیبت نکنند (راپرت اداره مباشرت راجع بحضور و غیاب نمایندگان قرائت شد) که نظر باینکه درهردوره‌اجلاسیه‌راپورت‌حضور وغیاب نمایندگان آندوره را اداره مباشرت مکلف است به مجلس مقدس عرضه بدارد اینست از غره محرم‌الحرام که‌نظام‌نامه داخلی مجلس مقدس وضع وصورت‌قانونی یافته‌است‌الی(۱۴)میزان که‌مطابق‌سوم شوال(۱۳۲۸)می‌باشداداره‌راپورت‌حضور وغیاب‌وکلیه مسائل مربوط بآن را مطابق دفتر اداره صورت نوشته ولفا تقدیم داشت

رئیس — این صورت چون خیلی مفصل است خواندنش حالالازم نیست ولی‌درروزنامه‌نوشته خواهد شد

(صورت حضور وغیاب نمایندگان که‌از روی ورقه ممضای اداره مباشرت استیضاح شد)عریضهٔ آقای صدیق حضرت مشعر بر استعفای ایشان از نمایندگی وعضویت مجلس شورای ملی قرائت‌شد

عزالملك — بنده فقط عرض می کنم که وضع حالیه مجلس راخیلی‌بهترازآن زمانی می‌دانم که‌آقای‌صدیق‌حضرت تشریف‌داشتند

راپورت کمیسیون بودجه را آقای میرزا ابراهیم خان قرائت که‌مشروحه ازوزارت مالیه‌رسیده بود مبنی براین که قریه مردآباد جزء خالصه‌بوده وقتیکه بشاهزاده‌سالار الدوله واگذار کرده‌اند سی‌وسه تومان دوهزار ونهصد وکسری نقد ونهصد وچهل ونه خروار وهفتاد وهفت من غله وسی ودو خروار کاه مالیات آنجا راتخفیف داده و از جزء خالصه موضوع ویکصد تومان نقد و پنجاه خروار جنس جمع اربابی‌برای‌آنجا معین کرده‌اند کمیسیون مالیه این تخفیف را بر کردانیده و حالیه مالیه آنجا یکصدوسی‌و سه تومان کسری نقد ویکهزار ونودوهشت خروار کسری غله یك هزار وسی ودو خروار شده‌است ومستأجر مردآباد اظهار داشته که عایدی آنجا کمتر از مالیات مقرره است ازطرف وزارت مالیه اقدام‌درممیزی آنجا شده وازقراریکه راپورت بوزارت مالیه داده‌اند عایدی آنجا را از بابت سهم اربابی نهصدوپنجاه خروار غله ویکهزار خروار کاه وچهل هزار خروار یونجه است و چون سابقاً ازطرف وزارت مالیه تقاضای بذل‌توجهی‌نسبت بعیال‌واولاد سالارالدوله‌شده بود دراینموقع‌خواسته بودند که‌دو عشر ازعایدی اربابی مردآباد بعنوان مالیات دریافت شده وتتمه یك سال او داده شده کمیسیون بودجه در این خصوص مذاکرات نموده وچنین رأی می‌دهد که‌مالیات آنجا را موافق آنچه ممیزی نموده‌اند وزارت مالیه‌مطالبه کرد وازبرای رعایت حال‌عیال واولادسالار الدوله از محل دیگر نقدا هر چه مقتضی می دانید پیشنهاد کنند تا قرار آن داده شودومالیات‌مردآباد باید جمع‌دیوان‌باشد

رئیس — در باب این راپورت ملاحظاتی هست بفرمائید.

آقامیرزاابراهیم‌خان — برای اینکه عرایضم مفهوم شود مخصوصاً اینجا (محل‌نطق] آمدم که‌ازمخبرمحترم کمیسیون بودجه‌دراینخصوص توضیحی بخواهم بجهة اینکه‌خود کمیسیون‌میگویند که مالیات مردآباد ۱۰۹۸ خروار غله ۱۰۳۲ کاه و۱۳۳ تومان نقداست و مطابق رسیدگی که‌وزارت مالیه کرده‌است و مفتش فرستاده است می گویند ۹۵۰ خروار است‌و۱۰۰۰ خروار کاه عایدی آنجا